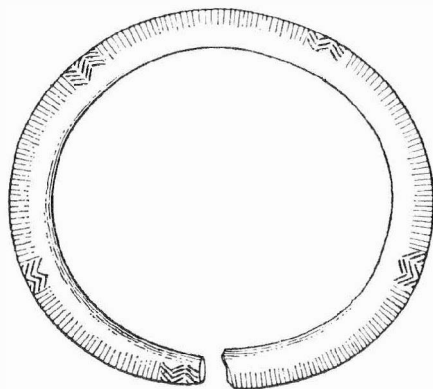

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1973

BRNO 1974

ratoři Středočeského památkového střediska, ukázal, že jde o velice pevnou, silně vápennou maltu, míchanou s pískem v poměru asi 1 : 1. Písek je nápadně jemný a vypadá, že byl prosíván. Technologicky se blíží náš vzorek interiérové omítky nebo renesančnímu štuky a po srovnání s dosud známými archivovanými vzorky připomíná omítku ze spišského hradu.

Po rozebrání destrukce se projevila základová linie stavby, nepochybně sakrální, na pohřebišti plně oprávněné. Na okraji destrukce v místech předpokládaného vchodu do svatyně, byl nalezen mísovitý fragment kamenné, tesané nádoby typu křtitelnice, zcela shodný se dvěma k sobě jdoucími velkými zlomky, které jsme našli již před lety ve zdivu rozbořené hájenky Zlatý jelen, o které důvodně soudíme, že byla vystavěna s použitím stavebního materiálu ze zaniklých Konůvek. Nálezem fragmentu ze hřbitova je tento předpoklad potvrzen.

Ve zbývajících částech sektoru III, západně od destrukce byly zjištěny tři dětské hroby. Další, děti i dospělých byly odkryty na severní straně destrukce v sektoru V. Antropologický rozbor provedl M. Stloukal. Hroby jsou různého zahloubení, v poloze na zádech, s rukama podél těla, bez mlodardů, vždy v orientaci Z—V, někdy s malou odchylkou na JZ—SV, zřejmě ve vztahu k ročnímu období, kdy došlo k pohřbu.

Hrobové jámy v místním pískovcovém terénu nevynikají, u některých hrobů jsou však náznaky kamenného obložení. V zásepech se našly černé slidované střepy, není však zatím dokladu o jejich rituálním použití např. kladením mrtvým na víčka. Na některých místech ležely skelety neúplné nebo shluky kostí z různých jedinců, což je možno — vzhledem k delšímu trvání hřbitova — vysvětlit jako rozrušení starých hrobů při kladení pohřbu mladšího.

Překvapením byl odkryv sektorů I a IV, které leží za sebou, a tím spolu souvisely. Obsahovaly horizont s chaoticky uloženými kosternými pozůstatky bezpočetných jedinců, u nichž bylo zcela nemožné určit polohu a orientaci. Protože nálezová situace, zjištěná dosavadním systematickým výzkumem celé lokality, prokazuje zánik Konůvek vojenským vpádem roku 1468, nabízí se předpoklad, že jde o hromadný hrob zabitých obětí tohoto přepadení, rozrušený pozdějšími, již vzpomínutými zásahy.

Výzkum bude roku 1974 pokračovat, protože jde o vzácnou příležitost k poznání přesně datovaného středověkého hřbitova u systematicky prozkoumané lokality.

Grabung der mittelalterlichen Dorfwüstung Konůvky, Gemeinde Heršpice (Bez. Vyškov). Die Grabung setzte durch die Abdeckung von drei Grundrissen am östlichen Ufer des Baches fort. Die Grundrisse sind von gleicher L-Form, wie die Häuser am gegenüberliegenden Ufer. Ferner hat man den Friedhof mit der Destruktion eines Sakralbaues untersucht. In der Destruktion stellte man feinen Mörtel fest und fand Fragmente eines steinernen Taufbeckens. Ausser ritual bestatteten Skeletten wurde ein sekundär beschädigtes Massengrab von Kriegsoffern bei dem Überfall des Dorfes im Jahre 1468 festgestellt, von dem die Fundsituation der gesamten Lokalität zeugt. Das anthropologische Gutachten bringt M. Stloukal.

ANTROPOLOGICKÝ MATERIÁL Z VÝZKUMU V KONŮVKÁCH, OBEC HERŠPICE (o k r. V y š k o v)

MILAN STLOUKAL, Národní museum, Praha
(Tab. 100)

Výzkumem dr. D. Šaurové bylo v roce 1973 odkryto v Konůvkách celkem 14 hrobů; kromě toho byla ovšem asi polovina zkoumané plochy kryta v polovině vzdálenosti mezi povrchem a nejvyšší položenými hroby zhruba dvaceticentimetrovou vrstvou, v níž byly bez ladu a skladu naházeny zlomky lidských kostí. Obsah této vrstvy byl také podroben antropologickému rozboru, abychom aspoň mohli odhadnout počet osob, které byly v Konůvkách pochovány.

Základní charakteristika jednotlivých pohřbů:

H r o b č. 1 obsahoval poměrně dobře zachovanou kostru muže, který zemřel ve věku mezi 30 a 40 lety; lebka i postkranialní skelet jsou měřitelné. Lebka má klenuté čelo se slabě vytvořenými tubera frontalia, nadočnicové oblouky jsou středně vyklenuté a horní okraje očních mírně zaobleny. Foramina parietalia jsou vytvořena na obou temenních kostech, protuberantia occipitalis externa je 3. stupně, profil týlu je klenutý, bradavkové výběžky velké. Na obou lícních kostech jsou vytvořena slabá tubercula marginalia. Dolní čelist je středně robustní s rovnou bradou, obrys brady tvoří oblouk, úhly jsou slabě evertovány. V čelistech je silně obroušený chrup, tři zuby jsou intravitálně ztraceny a alveoly zhojeny (horní pravostranná jednička a dolní pětka a šestka vlevo), horní pravostranný druhý premolár je rotován o 90°. Švy jsou na obou deskách lebečních kostí otevřené, fissura sphenoccipitalis je srostlá.

Na temeni lebky jsou dvě zhojené mělké jizvy po seknutí, obě křížící levou polovinu věncového švu. První je asi 2,5 cm od bregmatu, druhá jizva je od bregmatu vzdálena 7,5 cm, obě jsou zhruba stejně dlouhé, asi 3 až 3,5 cm.

Na krční páteři je mezi 2. a 4. obratlem vytvořena výrazná intervertebrální arthrosa na levé straně, na atlantu je foramen arcuale vpravo. Asymetrická lumbalisace 1. křížového obratle. Pánev je typicky mužského tvaru s úzkou incisura ischiadica major, foramen obturatum je oválného tvaru, angulus subpubicus je úzký a sulcus praeauricularis není vytvořen; také ischiopubický index se svou hodnotou 60,6 jasně řadí mezi mužské. V levém kolenu jsou výrazné arthrotické změny. Na pravé vřetenní kosti jsou jasné změny po dobře zhojené zlomenině; kost loketní nebyla zlomena. Výška postavy zemřelého byla vypočítána na 165 cm (střední).

Míry lebky jsou uvedeny v připojené tabulce. Na jejich základě můžeme označit lebku za krátkou, širokou a nízkou v absolutních mírách, obličej je středně široký a krátký (celý i horní). V indexech je lebka hyperbrachykranní, ortokranní a tapeinokranní, stenometopní, obličej je euryprosopní a euryenní, eurymandibulární.

H r o b č. 2 — neměřitelná, postmortálně deformovaná lebka a zčásti měřitelný postkraniální skelet nedospělého člověka, zemřelého ve stáří asi 15 až 16 let.

H r o b č. 3 — zachovaly se pouze zlomky postkraniálního skeletu dítěte, zemřelého asi ve věku 6–7 let. Z lebky pouze fragmenty čelistí.

H r o b č. 4 — mírně postmortálně deformovaná lebka je ve zlomcích stejně jako postkraniální skelet. Podle zachovaných mléčných zubů je možno odhadnout stáří zemřelého dítěte na 6 až 7 let. Na týlní kosti je vytvořena *Os apicis bipartitum*.

H r o b č. 5 — mírně postmortálně deformovanou lebku je možno zčásti proměřit, postkraniální skelet je ve zlomcích. Jde o pozůstatky muže, zemřelého ve věku 40 až 50 let. Lebka má výrazně vytvořené nadočnicové oblouky a glabellu III. stupně, horní okraj oční je tlustý. Foramina parietalia nejsou vytvořena, protuberantia occipitalis externa 1. stupně, týl je klenutý, bradavkové výběžky středně velké, na levostranné lícní kosti je mírné tuberculum marginale. Dolní čelist se nezachovala. Lebeční švy jsou na lamina interna většinou srostlé, na lamina externa lebečních kostí dosud otevřené. Z měr, uvedených v připojené tabulce, vyplývá, že mozkovna je v absolutních mírách středně dlouhá, středně široká a středně vysoká, v indexech je brachykranní, ortokranní, euryprosopní a mesokonchní.

H r o b č. 6 — zlomky dolních končetin malého dítěte, jistě ne staršího sedmi let.

H r o b č. 7 — zlomek dolní čelisti a silně poškozený postkraniální skelet nedospělého člověka, zemřelého asi ve věku 14–15 let.

H r o b č. 8 — při antropologickém rozboru byly rozeznány v pozůstatcích z tohoto hrobu zlomky kostí nejméně ze čtyř osob, fragmenty lebek jsou nejméně ze dvou osob. Zlomky pánevních kostí ukazují, že jde o pozůstatky jednoho muže a jedné ženy, jedna z osob nebyla ještě dospělá a u čtvrté nelze nic bližšího určit, než že jde o dospělého člověka.

H r o b č. 9 a 10 — z tohoto dvojhrobu byly dány k rozboru zlomky lebek nejméně osmi osob. Bližší určení není možné.

H r o b č. 11 — z kostry asi 9 až 10 let starého dítěte se zachovala mírně poškozená, z větší části měřitelná lebka a zlomky postkraniálního skeletu. V čelistech se prořezaly ze stálého chrupu všechny řezáky a první stoličky, prořezávají dolní špičáky a horní první třenovce; všechny dolní dočasné stoličky a horní druhé dočasné stoličky jsou dosud v oklusi. Připojená tabulka uvádí míry, jež bylo možno na lebce zjistit. Lebka je podle nich v indexech ultrabrachykranní, hypsi- a tapeinokranní, stenometopní, euryprosopní a euryenní, mesokonchní a chamaerrhinní, ortognátní a leptomandibulární.

H r o b č. 12 — zlomky lebky dítěte, zemřelého asi ve věku 4 až 5 let, postkraniální skelet je zčásti měřitelný.

H r o b č. 13 — zlomky kostry dítěte, které zemřelo jistě před 7. rokem života, přesnější určení stáří není možné.

H r o b č. 14 — zachovaly se jen zlomky lebky, ale poměrně nepoškozený postkraniální skelet dospělého muže. Pro určení pohlaví jasně svědčí tvar pánevních kostí s úzkou incisura ischiadica major, úzkým subpubickým úhlem, oválným foramen obturatum a absence praeaurikulárních sulků; také ischiopubický index se jasně řadí mezi hodnoty typické pro muže (64,2 a 62,6). Výška postavy zemřelého byla vypočítána na 170 cm (velká).

Rozbor lidských kostí z vrstvy

Při rozboru lidských kostí z asi dvaceticentimetrové vrstvy nad neporušenými hroby šlo především o určení celkového počtu osob, které zde byly pohřbeny. Drtivá většina těchto kostí byla zachována ve zlomcích, jen zcela výjimečně se zachovala celá dlouhá kost končetiny, ani v jediném případě pak se nezachovala celá lebka nebo její část. Stav nálezu svědčí pro to, že tyto lidské pozůstatky byly drastickým druhotným zásahem delší dobu po uložení do země zpřeházeny a poškozeny.

Sběr lidských kostí z vrstvy byl rozdělen do čtyř částí podle sektorů výzkumu I až IV, v V. a VI. sektoru nebyly lidské kosti ve vrstvě nalezeny. Materiál z každé části byl prohlížen

a hodnocen odděleně, je však velmi pravděpodobné, že zejména nálezy ze sousedících sektorů I., II. a IV. spolu souvisí, protože mezi sektory není žádná přesná hranice. Uvažujeme tedy, že část zlomků těže kostry může být zastoupena ve dvou i více sektorech, a proto zde hodnotíme pouze všechny nálezy dohromady. V přehledné tabulce zde uvádím počty individuí na základě jednotlivých kostí ze všech sektorů dohromady. Čísla tedy neoznačují počet kostí, nýbrž nejmenší možný počet dvojic kostí:

Clavicula —	nejméně 36 dospělých a nejméně	5 nedospělých osob
Humerus	nejméně 59 dospělých a nejméně	9 nedospělých osob
Radius	nejméně 48 dospělých a nejméně	6 nedospělých osob
Femur	nejméně 59 dospělých a nejméně	24 nedospělých osob
Tibie	nejméně 40 dospělých a nejméně	11 nedospělých osob
Fibula	nejméně 27 dospělých a nejméně	1 nedospělých osob
Calcaneus	nejméně 48 dospělých a nejméně	4 nedospělých osob
Talus	nejméně 36 dospělých a nejméně	— nedospělých osob

Z tabulky je patrné, že nejvyšší hodnoty získáváme u femuru a humeru, a to 59 dospělých a 24 nedospělých osob. V tomto případě však usuzujeme, že všechny nalezené pravé a levé kosti patří do párů, což ovšem nelze zjistit a dokázat a je tedy pravděpodobné, že nalezené kosti pocházejí z většího množství osob. Soupis ostatních kostí zde neuvádíme, protože se jich zachovalo tak malé množství, že je to pro zjišťování celkového počtu pohřbených bez významu. Týká se to drobných kostí ruky a nohy, žeber, obratlů, ale ku podivu i zlomků pánevních kostí.

Při zhodnocení nálezů se však ukázalo, že pro zjišťování počtu byly daleko významnější nalezené zlomky lebek, i když mohly být posuzovány skutečně jen drobné fragmenty. Tak bylo zjištěno nejméně 87 kostí čelních podle zachovaných glabel, nejméně 46 kostí týlních podle zachovaných eminentia cruciformis, zejména však nejméně 122 dvojic spánkových kostí podle zachovaných pyramid kostí skalních. To je ovšem nejvyšší zjištěné číslo a je tedy nesporné, že ve vrstvě na pohřebišti v Konůvkách jsou roztroušeny pozůstatky nejméně 122 osob. Bohužel však na základě tvaru samé pyramidy je těžko možné určit věk zemřelého, není možno odlišit větší dítě od dospělého.

Z lebečních kostí byly ještě hodnoceny obě čelisti, kde je naopak možné určení věku nedospělých se značnou přesností. Podle horní a dolní čelisti byly v tomto souboru zjištěny pozůstatky nejméně 69 dospělých a 34 nedospělých osob. Odečteme-li těchto 34 od celkového množství dvojic spánkových kostí, pak získáme údaj 88, který je nápadně blízký počtu zachovaných dospělých čelních kostí.

Můžeme tedy uzavřít, že ve vrstvě nad nepoškozenými hroby v Konůvkách byly uloženy pozůstatky nejméně 88 dospělých a 34 nedospělých osob.

Pokud jde o věk dospělých osob, není možné bližší určení. Rozborem čelistí nedospělých však bylo možno vytvořit základní obraz o rozvrstvení podle věku:

0—6 měsíců	1	7 let	1
2—2 a půl roku	4	8 let	5
3 roky	1	9 let	1
4 roky	6	10 let	3
5 let	5	11 let	4
6 let	2	12 let	1

Stručné shrnutí poznatků

Výzkum v roce 1973 poskytl pro antropologický rozbor pouze malou sérii hrobů a větší množství rozlamaných lidských kostí ve vrstvě nad hroby. Z celkového počtu čtrnácti odkrytých hrobů byly bezpečně určeny tři hroby dospělých osob a osm hrobů dětských. Všechny tři hroby dospělých patřily mužům, jednomu ve věku 30 až 40 let, druhému ve stáří 40—50 let a u třetího mužského hrobu nebylo možné přesněji určit stáří zemřelého. U dvou dětských koster rovněž nebylo možné určit stáří přesněji než do věkové skupiny infans I, jde tedy o pozůstatky dítěte mladšího sedmi let. U ostatních šesti dětských koster bylo možné poměrně přesné určení stáří, v jednom případě šlo o kostru dítěte ve věku 4—5 let, dvě kostry patřily dětem ve věku 6—7 let a po jedné kostře pak bylo z věku 9—10, 14—15 let a 15—16 let.

Kromě uvedených jedenácti hrobů zde byly ještě hroby 8 až 10, v nichž byly rozeznány pozůstatky více osob. Pokud vezmeme tyto hroby samostatně, pak představují zlomky nejméně deseti dalších koster, ovšem při stavu zachovalosti nálezů není možno rozhodnout, zda některé ze zde nalezených zlomků nepatří ke kostrám z ostatních hrobů. Ovšem vzhledem k tomu, že z určených hrobů pouze tři obsahují pozůstatky dospělých osob a z hrobů 8, 9 a 10 je devět jedinců dospělých, vzrůstá celkový počet nalezených osob nejméně na sedmáct.

Metrická data bylo možno získat jen u dvou lebek dospělých mužů a u jedné lebky dětské. Míry jsou uvedeny v připojené tabulce, ale hlubší metrická analýza nemá při tak malém počtu případů smyslu. Omezíme se na konstatování, že obě mužské lebky jsou brachykranní, ortokranní a tapeinokranní, tedy v podstatě krátké a nízké.

U lidských kostí z vrstvy nebyla metrická analýza vůbec možná, nebylo však také možné určovat pohlaví zemědělců. Zachované zlomky pánevních kostí sice v několika málo případech umožňovaly určení, ale v celkovém kontextu tento údaj nemá cenu, spíše by jen mátl. Omezíme se proto na zjištění, že ve vrstvě byly nalezeny pozůstatky nejméně 88 dospělých a 34 nedospělých, takže celkový počet osob, jejichž pozůstatky byly zachyceny v roce 1973 na pohřebišti v Konůvkách, stoupl ke 140.

Antropologický rozbor materiálu z Konůvek přinesl hned v první sezóně několik zajímavých poznatků a současně i řadu nevyřešených otázek. Z hlediska antropologa je především důležitý vztah mezi kostrami ve vrstvě a v nepoškozených hrobech. Veliké množství osob, jejichž pozůstatky byly ve vrstvě zjištěny, téměř vylučuje možnost, že by šlo o druhotné porušení normálního pohřebiště; 140 hrobů by se nemohlo vejít na poměrně malou plochu, která byla v roce 1973 zkoumána. Lze tedy souhlasit s názorem D. Šaurové, že ve vrstvě jsou uloženy kosti z rozrušeného hromadného hrobu. Doufejme, že příští výzkumné sezóny poskytnou další antropologický materiál a že pohřebiště bude nakonec odkryto celé. I když musíme bohužel počítat s tím, že značná část koster byla zničena, přece by zbývající skelety mohly poskytnout nesmírně zajímavou a pro antropologii důležitou informaci o obyvatelstvu středověké vesnice, významnou zejména proto, že z tohoto období máme nesmírně málo přesně datovaného antropologického materiálu z hrobových celků.

Míry a indexy lebek z pohřebiště v Konůvkách

Lebka č.	1	5	11
Pohlaví	muž	muž	?
Stáří	30—40	40—50	9—10
Největší délka lebky (1)	174?	177	153
Délka báze lebky (5)	—	87	85
Největší šířka lebky (8)	153	147	143
Nejmenší šířka čela (9)	98	106	94
Největší šířka čela (10)	132	—	—
Biaurikulární šířka (11)	128	131	119
Biasterická šířka (12)	114	112	—
Výška lebky ba-b (17)	127	128	122
Obvod lebky (23)	521	523	—
Příčný oblouk (24)	323	321	320
Podélný oblouk (25)	—	381	327
Čelní oblouk (26)	—	134	115
Temenní oblouk (27)	118	132	109
Týlní oblouk (28)	110	115	103
Čelní tětíva (29)	—	110	97
Temenní tětíva (30)	105	121	97
Týlní tětíva (31)	92	92	86
Délka obličeje (40)	—	—	81
Šířka horního obličeje (43)	—	—	97
Biorbitální šířka (43-1)	—	—	90
Bizygomatická šířka (45)	131	—	116
Výška obličeje (47)	107?	—	93
Výška horního obličeje (48)	64?	—	56
Šířka oční (51)	—	40	37
Výška oční (52)	—	32	31
Šířka nosu (54)	—	—	22
Výška nosu (55)	—	—	40
Šířka kondylů mandibuly (65)	124	—	100
Šířka úhlů mandibuly (66)	103	—	86
Výška brady (69)	27	—	23
Výška ramene mandibuly (70)	66	—	50
Šířka ramene mandibuly (71)	30	—	29
Délkošírkový index lebky (I 1)	87,9	83,1	93,5
Délkovýškový index lebky (I 2)	73,0	72,2	79,7
Šířkovýškový index lebky (I 3)	83,0	87,1	85,2
Transv. frontoparietální index (I 13)	64,1	72,1	65,7
Index obličeje (I 38)	81,7	—	80,2
Index horního obličeje (I 39)	48,8	—	48,7
Index oční (I 42)	—	80,0	83,7
Index nosu (I 48)	—	—	55,0
Alveolární index (I 60)	—	—	95,2
Frontomandibulární index	105,1	—	91,5

Anthropologisches Material von der Grabung in Koňůvky, Gemeinde Heršpice (Bez. Vyškov).
Bei der Grabung im Jahre 1973 hat man in Koňůvky insgesamt 14 Gräber abgedeckt, davon lagen in drei Überreste von erwachsenen Männern und in acht Gräbern fand man Kinderskelette und Unerwachsene, und zwar im verschiedenen Alter zwischen dem 4. und 16. Lebensjahre. In den übrigen drei Gräbern (Nr. 8,9 und 10) waren Skelettüberreste von einigen Personen gefunden worden; die Gesamtzahl der Individuen in diesen Gräbern betrug mindestens zehn, näher bestimmbar ist ein Frauen- und ein Männerbeckenknochen und Knochenbruchstücke einer unerwachsenen Person. Mit Rücksicht darauf, dass die Skelette in den geschlossenen Grabkomplexen auch nicht komplett sind, ist es nicht ausgeschlossen, dass einige von den Bruchstücken in diesen drei Gräbern zu Skeletten aus den Gräbern gehören. Jedenfalls müssen wir jedoch die Gesamtzahl der Personen in diesem Teil der Grabung auf mindestens 17 erhöhen, von denen 9 Unerwachsene und 8 Erwachsene waren.

Die metrischen Daten konnten nur bei zwei Schädeln erwachsener Männer und bei einem Kinderschädel ermittelt werden (die Masse sind in der Tabelle angeführt). Alle Schädel sind markant brachycran.

Auf dem Skelett aus Grab Nr. 1 sind einige interessante pathologische Befunde. Auf dem Scheitel des Schädels sind zwei verheilte seichte Hiebnarben, beide die linke Hälfte der Kranznaht kreuzend. Zwischen dem 2. und 4. Halswirbel ist eine markante intervertebrale Arthrose auf der linken Seite, auf dem Atlas ist rechts das Foramen arcuale gebildet. Asymmetrische Lumbalisation des 1. Kreuzwirbels. Im linken Knie sind markante arthrotische Veränderungen. Stand nach dem Bruch des rechtsseitigen Radius, in günstiger Lage durch einen soliden Callus verheilt; rechtsseitige Ulna ohne Befund.

Bei der Grabung in Koňůvky im Jahre 1973 war ausser anderem noch oberhalb der Gräber eine Schicht mit einer grossen Menge zerbrochener Menschenknochen abgedeckt worden. Ihr Zustand zeugt davon, dass diese menschlichen Überreste beschädigt und durch einen drastischen sekundären Eingriff längere Zeit nach ihrer Beilegung in den Boden durcheinander geworfen waren. Diese zerbrochenen Knochen fand man im I. bis IV. Sektor, allerdings besonders die Sektoren I, II und IV kann man aus dieser Sicht nicht abgetrennt auffassen, sie sind voneinander nicht irgendwie genau abgeteilt und alle aufgefundenen Knochen kann man als Bestandteil eines einzigen Verbandes betrachten.

Bei der Analyse dieses Materiales handelte es sich vor allem um die Feststellung der Zahl der Personen, deren Skelette hier beigesetzt waren. Von den Knochen des postcranialen Skelettes konnte man zu diesem Zweck vor allem die erhaltenen Bruchstücke der langen Gliedmassenknochen verwenden, kleine Hand- und Fussknochen, Wirbel und Hüftbeine waren nur in geringer Zahl erhalten. Eingehende Angaben über die einzelnen hypothetischen Knochenpaare, also über die Zahl der Individuen nach einzelnen Knochen sind in der Tabelle im Text angeführt. Die höchsten Zahlen sind beim Femur und Humerus angeführt; es waren hier danach also mindestens 59 erwachsene und mindestens 24 unerwachsene Personen beigesetzt. Bei der Bewertung der genau bestimmten Schädelbruchstücke steigt diese Zahl beträchtlich. Man fand 122 rechts- und die gleiche Anzahl linksseitiger Pyramiden der Schläfenbeine, was bedeutet, dass hier Überreste von wenigstens 122 Personen beigesetzt waren. Aufgrund der Pyramide des Schläfenbeins kann man jedoch die Überreste eines grösseren Kindes von erwachsenen Schädeln nicht unterscheiden.

Durch die Analyse der Unter- sowie Oberkiefer stellte man fest, dass in diesem Verband mindestens 34 Kinder waren, deren genaue Altersbestimmung wiederum in der Tabelle im Text zusammengefasst ist. Dies bedeutet, dass die Gesamtzahl der Personen, deren Überreste in der Schicht gefunden wurden, minimal 88 Erwachsene und 34 Unerwachsene betrug. Zählen wir noch die Skelette aus den Grabkomplexen dazu, dann steigt ihre Gesamtzahl an 140.

Die grosse Personenanzahl, deren Überreste in der Schicht festgestellt wurden, schliesst fast die Möglichkeit aus, dass es sich um eine sekundäre Störung eines normalen Gräberfeldes handeln würde. Auf einer verhältnismässig kleinen Fläche, die im Jahre 1973 untersucht wurde, konnten 140 Gräber nicht Raum haben. Daher kann man der Ansicht zustimmen, dass in der Schicht Knochen aus einem gestörten Massengrab beigesetzt waren.

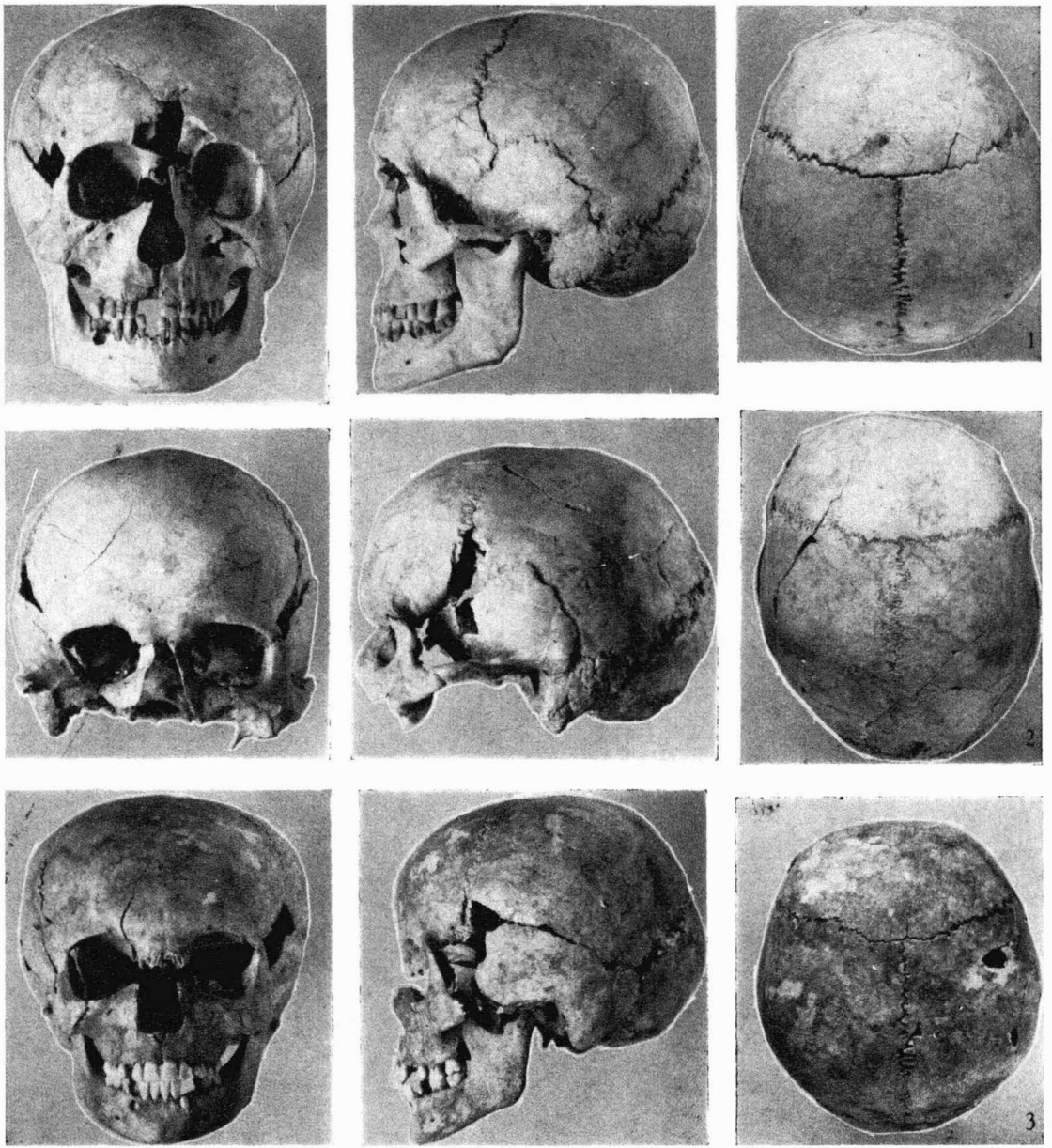

STŘEDOVĚKÝ POHÁR Z BRNA-ŽIDENIC

(okr. Brno-město)

JIŘÍ KOTAS, UJEP BRNO

Při stavebních úpravách za železniční zastávkou v Židenicích na „Staré osadě“ nalezl autor fragmenty středověkého poháru v sekundární poloze. Podařilo se rekonstruovat celý pohár protáhlého hruškovitého tvaru, šedé barvy. Materiál je silně promísen drobnými úlomky slídy. Na

Tab. 100

Heršpice (okr. Vyškov). „Konůvky“, zaniklá středověká ves. Antropologický materiál. Nahore lebka č. 1, uprostřed lebka č. 5, dole dětská lebka č. 11. — „Konůvky“. Mittelalterliche Dorfwüstung. Anthropologisches Material. Oben Schädel Nr. 1, in der Mitte Schädel Nr. 5, unten Kinderschädel Nr. 11.

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1973

Vydává: Archeologický ústav ČSAV v Brně, sady Osvobození 17/19

Odpovědný redaktor: Akademik Josef Poulik

Redaktoři: Dr. A. Medunová, dr. J. Meduna, dr. J. Říhový

Překlady: Dr. R. Tichý, E. Tichá

Kresby: Doc. dr. B. Klíma, A. Životská, L. Trávníčková, M. Bálek

Na titulním listě: bronzový náramek lužické kultury z Býkovic

Tiskem: TISK, národní podnik, Brno, provozovna 54, Gottwaldova 21

Evidenční číslo: ÚVTE1-73332

Vydáno jako rukopis — 450 kusů — neprodejné